

Energiecoöperaties, gevangen tussen ideaal en economische realiteit?

Vanaf m'n balkon zie ik ze: in de verte vier windmolens op het terrein van een bekende Zoeterwoudse bierbrouwer, maar ook de zonnepanelen op het dak van de basisschool dichterbij. Duurzaamheid, je kunt er niet meer omheen! Je energiehuishouding op afstand regelen met een slimme app, of als lid van de VvE meedoen aan collectieve inkoop van zonnepanelen; het is de gewoonste zaak van de wereld. Sommige burgers gaan nog een stap verder, en worden lid van een energiecoöperatie.

Sonja van Veen

Naast 'losse' wijkinitiatieven en informele netwerken is het aantal energiecoöperaties de laatste jaren sterk gegroeid (tot ver boven de 100). Waar komt die toename vandaan? Wat zijn hun kansen en bedreigingen in de nabije toekomst?

Een stukje geschiedenis. De eerste golf – voornamelijk windenergieprojecten – dateert van eind jaren tachtig, begin jaren negentig. Burgers werden met hun ingelegde geld collectief eigenaar van één of meer windmolens. De grotere van deze projecten zijn inmiddels uitgegroeid tot echte professionele projectontwikkelaars, zoals Deltawind, Zeeuwind en de Windvogel. Met de oprichting van energiecoöperatie Texel Energie in 2007 startte een tweede golf. De meeste energiecoöperaties zijn opgericht door burgers. Leden zijn – naast burgers – vaak lokale ondernemers, VvE's en incidenteel ook een gemeente. Ze beginnen meestal voorzichtig. Een goede voorbereiding is immers het halve werk. Bovendien moet je oppassen met het te vroeg wekken van verwachtingen.

Doelen en activiteiten

Wat willen energiecoöperaties bereiken? Belangrijkste doelen zijn energiebesparing, versnellen van de energietransitie (naar hernieuwbare energie), versterken van de lokale economie (werkgelegenheid) en gemeenschap (leefbaarheid, sociale samenhang) en meer zeggenschap over de eigen energievoorziening en omgeving. Die doelen sluiten naadloos aan bij een maatschappelijke trend naar meer autonomie en schaalverkleining, en is dichterbij gekomen door liberalisering van de energiemarkt en bijvoorbeeld de sterke prijsdalingen van zonnepanelen. Doelen die je ook terugziet in de activiteiten van energiecoöperaties. Van voorlichting en bewustwording, en energiebesparing tot lokale productie van hernieuwbare energie en doorlevering. Bij dat laatste moet je denken aan contracten tussen coöperaties en energieleveranciers, zoals Eneco en Greenchoice, voor een zogenoemde wederkoopconstructie. De coöperatie brengt daarbij klanten aan en ontvangt in ruil daarvoor jaarlijks een bedrag van de energieleverancier. Waarom wordt voor de coöperatie als rechtsvorm gekozen? Een coöperatie combineert de voordelen van een vereniging (betrokkenheid, zeggenschap van le-

den) met bedrijfsmatig werken. Ze kan winst maken en die gebruiken voor nieuwe projecten of een maatschappelijk doel. Maar ook geld lenen van leden,

Kansen en bedreigingen

Energie-initiatieven en –coöperaties starten meestal klein. Met collectieve inkoopacties van zonnepanelen, energiebesparing in de eigen wijk of het aanbieden van warmtescans. Langzamerhand zie je een verschuiving van dienstverlenende naar energie-producerende activiteiten. Vooralsnog is het aandeel van energiecoöperaties in de duurzame energievoorziening echter beperkt (bijvoorbeeld wind 3%).

Aan welke voorwaarden moet worden voldaan om dit aandeel in de toekomst te kunnen laten groeien? Vier zaken worden daarbij vaak genoemd: een rendabel verdienmodel, voldoende investeringskapitaal, draagvlak bij de lokale bevolking en politiek, en een stabiele organisatie voor het realiseren en beheren van de productie-installaties. Om de productie van hernieuwbare energie te stimuleren zijn verschillende regelingen in het leven geroepen, zoals de postcode-roosregeling en de Stimuleringsregeling Duurzame Energie (SDE+). In de praktijk leidt alleen de SDE+ tot een enigszins rendabel verdienmodel, mits coöperaties erin slagen voldoende eigen vermogen te mobiliseren (en het budget van de regeling niet is uitgeput). Naast eigen vermogen en financiering via crowdfundingplatforms moet voor echt grote projecten een beroep worden gedaan op bankleningen en achtergestelde leningen van externe financiers (met dito hoge rentelasten). Als het gaat om maatschappelijk draagvlak krijgen coöperaties vooral bij windprojecten moeilijker 'de handen op elkaar'. Voor het realiseren van dat draagvlak – ook voor grondgebonden zonneparken – lijkt het financieel mee kunnen profiteren door omwonenden steeds vaker een noodzakelijke voorwaarde. Continuïteit en professionaliteit dwingt coöperaties soms tot samenwerking met commerciële partijen, waardoor de coöperatieve missie in de knel kan komen.

Gebruikte bronnen:

Energiecoöperaties: ambities, handelingsperspectief en relatie met gemeenten; de energieke samenleving in de praktijk, (2014), Elzenga, H.E. en A.M. Schwencke, PBL en Asi-Search.

Lokale Energie Monitor editie 2015, (januari 2016), Schwencke, A.M., RVO.nl/HIER Opgewekt.

Condities voor een grotere rol van energiecoöperaties in hernieuwbare elektriciteitsopwekking, Elzenga, H.E. en A.M. Schwencke (2015), *TPedigital Jaargang 9(2)*, 52-61.

